

ธรรมานุศาสน์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

ยุทธหัตถี

การกระทำยุทธหัตถีเป็นประเพณีสงครามที่รับมาจากอินเดีย โดยข้างที่ใช้ เรียกว่า "ข้างศึก" โดยมากจะนิยมเลือกใช้ข้างปลายที่กำลังตกมัน คุร้าย ก่อนออกทำสงครามจะกรอกเหล้าเพื่อให้ข้างเมา เกิดความฮึกเหิมเต็มที่ โดยจะแต่งข้างให้พร้อมในการรบ เช่น ใส่เกราะทิ้งวงหรืองาเพื่อรื้อทำลายค่ายคูของฝ่ายตรงข้าม เรียกว่า "ข้างกระต๊อบโรง" หรือล่อมโซ่หรือหนามแหลมที่เท้าทั้งสี่ ใช้ผ้าสีแดงผืนใหญ่ปิดตาข้างให้เห็นแต่เฉพาะด้านหน้า เพื่อไม่ให้ข้างตกใจและเสียสมาธิ เรียกว่า "ผ้าหน้าราหู"

ตำแหน่งของผู้ที่นั่งบนหลังข้างจะมีด้วยกัน ๓ คน คือ ตำแหน่งบนคอข้าง จะเป็นผู้ทำการต่อสู้ โดยอาวุธที่ใช้สู้ ส่วนมากจะเป็นง้าว ตำแหน่งกลางข้าง จะเป็นตำแหน่งที่จะให้สัญญาณและส่งอาวุธที่อยู่บน สัปคับให้แก่คอข้าง โดยอาวุธได้แก่ ง้าว, หอก, โดมร, หอกขัด และเครื่องป้องกันต่าง ๆ เช่น โล่ เป็นต้น และตำแหน่งควาญข้างซึ่งจะเป็นผู้บังคับข้างจะนั่งอยู่หลังสุด และหากเป็นข้างทรงของพระมหากษัตริย์ จะมีทหารฝีมือดี ๔ คนประจำตำแหน่งเท้าข้าง ทั้ง ๔ ข้างด้วย เรียกว่า "จาดุรงคบาท" ซึ่งไม่ว่าข้างทรงจะไปทางไหน จาดุรงคบาทต้องตามไปคุ้มกันด้วย หากตามไม่ทันจะมีโทษถึงชีวิต

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงทำยุทธหัตถีมี่ชัยชนะพระมหาอุปราชา และนางจาชะโร แห่งกรุงหงสาวดี ภายหลังชัยชนะในครั้งนั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้โปรดให้ลูกขุนปรึกษาโทษข้าราชการชั้นแม่ทัพนายกองมีโทษถึงประหารหลายคน หากแต่วันตัดสินพิพากษาให้ลงโทษนั้นเป็นเวลาใกล้กับวันพระ จึงโปรดให้เอาตัวข้าราชการเหล่านั้นไปจองจำไว้ก่อน เมื่อพ้นวันพระไปแล้วจึงให้นำตัวไปประหารชีวิตเสีย ตามคำลูกขุนพิพากษาโทษ

ครั้ง ณ วันอาทิตย์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือนยี่ พ.ศ.๒๑๓๕ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว และพระราชาคณะ ยี่สิบห้ารูป ก็เข้ามาถวายพระพรถามข่าวซึ่งเสด็จงานพระราชสงคราม ได้กระทำยุทธหัตถีมี่ชัยแก่พระมหาอุปราชา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็แถลงการณ์ซึ่งปราบปัจจามิตรให้ฟังทุกประการ สมเด็จพระพนรัตน์ถวายพระพรถามว่า สมเด็จพระบรมบพิตรมีชัยแก่ข้าศึก เหตุไฉนข้าราชการทั้งปวงจึงต้องราชทัณฑ์เล่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงตรัสบอกว่า นายทัพนายกองเหล่านี้อยู่ในกระบวนทัพโยม มันกลัวข้าศึกมากกว่าโยม ละให้โยมแต่สองคนพี่น้องฝ่าเข้าไปใน

ท่ามกลางศึก จนได้ทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา มีชัยชนะแล้วจึงได้เห็นหน้ามัน นี่หากว่าบารมีของโยมหาไม่ แผ่นดินจะเป็นของชาวหงสาวดีเสียแล้ว เพราะเหตุดังนี้ โยมจึงให้ลงโทษโดยพระอัยการศึก

สมเด็จพระพนรัตน์ จึงถวายพระพรว่า อาตมภาพพิเคราะห์ข้าราชการเหล่านี้ที่จะไม่กลัว พระราชสมภารเจ้านั้น หามิได้ และเหตุทั้งนี้เห็นจะพรเอิญเป็นเพื่อจะให้พระเกียรติยศพระราชสมภารเจ้าเป็นมหัศจรรย์เหมือนสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธเจ้า เมื่อ (วันจะตรัสรู้พระโพธิญาณ) พระองค์เสด็จเหนือปราสาทบัลลังก์ ได้ควงไม้พระมหาโพธิณ เพลาสายัณห์ครั้งนั้น เทพยเจ้ามาเฝ้าพร้อมอยู่ทั้งหมื่นจักรวาล พระย้าวสวดีมารยกพลาพลาเสนามารมาผจญครั้งนั้น ถ้าได้เทพยเจ้าเป็นบริวารมีชัยแก่พระยามาร ก็หาสู้เป็นนมหามัศจรรย์นักไม่ นี่พรเอิญให้หม่อมรินทร์พรหมทั้งปวง ปลาศนาการหนีไปสิ้น ยิ่งแต่พระองค์เดียวอาจสามารถผจญพระยามาราริธาธาทั้งปวงเสนามารให้ปราศัยพ่ายแพ้ได้ สมเด็จพระบรมโลกนาถเจ้า จึงได้พระนามว่า พระพิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์ดาญาณ เป็นนมหามัศจรรย์ดลดิเรกไปทั่วอนันตโลกธาตุ เบื้องบนตราบเท่าถึงภวัคคพรหม เบื้องต่ำตลอดถึงอโธภาคอเวจีเป็นที่สุด พิเคราะห์ดูก็เหมือนพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ครั้งนี้ ถ้าเสด็จพร้อมด้วยเสนาคนนิกรโยธาทวยหาญมาก และมีชัยแก่พระมหาอุปราชา ก็จะมีชัยเป็นนมหัศจรรย์แก่พระเกียรติยศปรากฏไปในนานาประเทศธานีใหญ่น้อยทั้งนั้นไม่ พระราชสมภารเจ้าอย่าทรงพระราชปริวิตกน้อยพระทัยเลย อันเหตุที่เป็นนี้เพื่อเทพยเจ้าทั้งปวงอันรักษาพระองค์จักสำแดงพระเกียรติยศดุจอาตมภาพถวายพระพรเป็นแท้

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสได้ทรงฟังสมเด็จพระพนรัตน์ถวายวิสาขนาแก้วขวาง ออกพระนามสมเด็จพระบรมอัครโมลีโลกครั้งนั้น ระลึกถึงพระคุณนามอันยิ่งก็ทรงพระปิติโสมนัสตื่นเต็มพระกมลหฤทัยปราโมทย์ ยกพระหัตถ์เหนือพระอุตมางคศิโรตม์นมัสการแย้มพระโอษฐ์ว่า สาธุ สาธุ พระผู้เป็นเจ้าของนี่ควรหนักหนา สมเด็จพระพนรัตน์เห็นว่าพระมหากษัตริย์คลายพระพิโรธแล้ว จึงถวายพระพรว่า อาตมภาพพระราชาคณะทั้งปวงเห็นว่า ข้าราชการซึ่งเป็นโทษเหล่านี้ก็ผิดหนักหนาอยู่แล้ว แต่ทว่าได้กระทำราชการมาแต่ครั้งสมเด็จพระบรมราชาอัยกาและสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง และทำราชการมาในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทของพระราชสมภารเจ้าแต่เดิมมาดุจพุทธบริษัทของสมเด็จพระบรมครูก็เหมือนกัน อาตมภาพทั้งปวงขอพระราชทานบิณฑบาตโทษคนเหล่านี้ไว้ครั้งหนึ่งเถิด จะได้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณสืบไป สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตรัสว่า พระผู้เป็นเจ้าของแล้ว โยมก็จะให้ แต่ทว่าจะให้ไปตีเอาเมืองตะนาวศรี (และ) เมืองทวาย แก่ตัวก่อน สมเด็จพระพนรัตน์ถวายพระพรว่า การซึ่งจะใช้ไปตีบ้านเมืองนั้นก็สุดแต่พระราชสมภารเจ้าจะสงเคราะห์ ไซ่กิจสมณะ แล้วสมเด็จพระพนรัตน์และพระราชาคณะทั้งปวงถวายพระพรลาไป จากนั้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสั่งให้ท้าวพระยาพระหัวเมืองมุกขมนตรีพันโทษ”

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ